

Варвари (уривок)

Степан Процюк

Увага! Ви читаєте уривок (ознайомчий фрагмент) твору. Купуйте, будь ласка повну книжку

1.

Вчителька математики не любила Івана. Вона кожного дня, окрім вихідних, приїжджала до села Зернівки з Коломиї.

Зате вчителька математики любила у неділю стояти під старою сільською церковцею, що невідомо як трималася купи. Неважливо, дощ чи сонячно, тепло чи холодно. Важливо, що вчителька стояла біля церкви, а Іванові здавалося, що це якась відьма вільно бродить селом, щоб пообідати людською надією, а якщо вдасться, запити обід чашкою людської крові...

Вона спостерігала, чи хтось з учнів не прошмигнув на недільну літургію, яку проводив священик, такий же старенький, як і церква. І горе було тому, кого побачила Сторожиха (як називали вчительку позаочі) у той час біля церкви або під церквою!

По-перше, це означало гарантовану "двійку" з математики, яка з п'ятого класу ділилася на алгебру та геометрію. Школа у селі була восьмирічною, як і більшість сільських шкіл. Сторожиха була фактично єдиною вчителькою математики у Зернівській восьмирічній школі, де навчався Іванко Дорошук.

По-друге, це гарантувало регулярні словесні тортури. Сторожиха майже на кожному уроці, не надто поспішаючи до царства цифр і ліній, говорила і говорила, змішуючи українську мову з російською:

— В той час, коли радянські кораблі борознять океанічні простори, в той час, коли радянські лайнери підкоряють земну кулю, у нашій школі окремі учні та їхні недобросовісні, а може, і вороже настроєні до Радянської влади батьки, не можуть відмовитися від дрімучих релігійних пережитків! Вони, представте собі, ходять по неділях до церкви, вірячи в релігію, яку Карл Маркс обзивав опіумом для народу! Хто з вас, скажіть мені, бачив Бога? Може, хтось гладив йому бороду?

Бога не-ма-є, понятно я висказуюся чи не понятно? І вместо запаху попівського кадила нада вдихать рідний запах п'ятдесяти томів лєнінських праць! Володімір Ільїч Ленін чітко і недвусмисленно доказав, що бога нема. А ці окремі учні, які ще приходять до майже розвалені церкви, яка символізує відсталу добу, будуть строго наказані! Спочатку доганою із занесенням в особову справу! А еслі це не допоможе, то ісключеніям із школи і осужденіям громадянами всього села, а также видворенням за його межі для перевоспітання у радянській колонії для несовершеннолетних зладеев! Я покажу їм, що значить не мислити так, як вся партія і радянський народ, що одностайно підтримав рішення двадцять четвертого з'їзду Ка-Пе-Ер-Ес!

Еслі я ще кого-то увіжу возле культового сооруженія, більше гаваріть і воспітивать словами не буду, понятно чи непонятно я висказуюся?

Класом проносився зловісний холод. Тиша була такою, що, якби зараз хтось засміявся, Сторожиха, здавалося б, вистрілила у веселуна з пістолета без попередження.

Вчителька мала чудернацьке ім'я і нетипове для місцевості по-батькові — Октябрина Едуардівна. Казали, що вона народилася десь у Харкові чи під Харковом, давним-давно була направлена на Західну Україну як не лише вчителька математики, а передовсім ідеологічний співробітник комітету державної безпеки, яке скорочено всі називали російською аббревіатурою — ка-ге-бе. Це скорочення звучало зовсім нестрашно, особливо для тих, хто не розумів, що це і хто це.

Кілька газет, зокрема обласна "Ленінське сонце", навперебій хвалили небувалі соціальні та економічні досягнення Країни Рад. Центральна українська газета "Радянська Україна" деколи могла оприлюднити критичний матеріал про окремі недоліки. Районна газета "Коломия Ілліча" останнім часом любила друкувати викривальні статті про страшних і хижих вовків у овечій шкурі, які ще причаїлися поміж добропорядними радянськими прикарпатцями, насправді виконуючи завдання ворожих імперіалістичних розвідок.

Обласна газета недавно надрукували матеріал про батька Миколи Панасовича, вчителя історії. У тому матеріалі йшлося про бандитське минуле його родини, про те, як його батькові вдалося замаскуватися поміж радянськими людьми, які прихистили цього наймита імперіалістичних розвідок США і Західної Європи. Також прозвучали глухі підозри щодо самого історика...

Вчителі тихо перемовлялися у коридорах, оглядаючись, щоб не побачила Сторожиха і ще дехто, щось шепотіли одне одному стишеними голосами зі сполотнілими лицами.

На календарі красувався квітень 1972-го року.

2

Марта, спотикаючись, таки наблизилася до трохи закіптюженого чотирикутника кімнатного дзеркала.

Йшла повільно, мовби вона була покараною і ступала босою, битим гострим шклом до ешафоту. Здавалося, що на дівчину мають чекати публічні кількагодинні тортури. Нарешті вона таки зважилася.

У грудях кололо. Скроні гули. Серце калатало так, ніби хотіло — поперед своєї власниці, учениці восьмого класу Зернівської школи Микулин Марти — вистрибнути і залізти у шкляний чотирикутник дзеркала.

Колись вона мусила відвести час для цього ритуалу. Мартина мама завжди казала, що не гоже дівчині розглядати себе, треба працювати фізично, роботи завжди багато, а лише повії або артистки погорілого театру люблять постійно крутитися перед люстерком.

— Мамо, а де ви виділи повій або артисток?

— Артисток не виділа-м, але дещо про них чула-м. А повії? Що там видіти? І так всьо ясно... Вони у кожному селі є...

Тато частіше мовчав, особливо якщо був тверезим. Коли ж приходив п'яненьким, то, бувало, гладив її по голові... так незграбно, всією п'ятірнею і повторював:

— Ой, Мартусю, моя ти бідна Мартусю.

Це ще більше лякало дівчину, але вона не відважувалася спитати батька, що ж він хоче цим сказати. І чому тато так часто ойкає, особливо напідпитку? І чого такий невеселий? І чому вона "бідна"?

Марта Микулин неясно відчувала, що навколо, методичною цівкою, ніби чорне молоко від затруєної корови, просочується туга. Їй часто здавалося, що кожної ночі, десь проміж третьою і четвертою ранку, у найтемніший час, якийсь потворний Циклоп у чорному комбінезоні чи фартусі (здаля неможливо розрізнити) скрадається селами і містечками. Він керує незримою поливальною машиною, яка тихо, навіть дещо втомлено та меланхолійно, розсіює — рівними порціями! — довкіллям стародавню печаль, викрадаючи людям сміх і радість.

І не подумайте, будь ласка, що Марта перебільшує! Бо чому інакше її тато і мама майже ніколи не сміються, навіть не посміхаються? Марта ще згадала, що і її однокласники і навіть малюки теж небагато сміються. Той зловісний Циклоп у чорному комбінезоні або фартусі, викрадаючи пекельну поливальну машину від третьої до четвертої ранку, витягує з поснулих сердець односельців радість.

Варварський Циклоп розвозить радість комуністичній партії, а найперше членам Політбюро — її Центрального комітету. І там, за величезну винагороду, вприскує її в старечі щокни, у вигаслі очі та заснулі серця тих, які керують усім. Навіть серпом і молотом. І тому дідугани-правителі, викрадаючи радощі, так довго тримаються на московському троні. Також вони викрадають красу у юнаків та юнок, як справжні упирі. Марта подумала — і жажнулася.

А якщо за ці думки вони нині або через тиждень-два пошлють вночі безжалісного Циклопа до її дому? І він витягне з неї красу, залишивши зморщене дівочо-старече личко, що буде нагадувати прибите на цвіту яблучко, яке хтось запік, познущавшись вдруге з нього?

І основне: що тоді би подумав Іванко? Вона відчуває, що... ось-ось вони з Іванком, її однокласником, будуть говорити про щось дуже важливе, неймовірно чисте, про що не говорять їхні батьки, не говорять односельці, не пишуть у газетах, прославляючи героїчних будівників комунізму, яких тут ніхто не бачив.

Іванко Дорошук такий гарний... у нього такий голос... такий... вона не знає, як це пояснити і вимовити, але той його голос...

КІНЕЦЬ ОЗНАЙОМЧОГО ФРАГМЕНТУ.